

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.9, november 2016

Indledningen er redigeret af Christian Alenkjær Frandsen og Klaus Nielsen
Tilsyn ved dr.theol. h.c. Niels Jørgen Cappelørn

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med
punktcommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

*Sang til Deres Majestæter Kongen og
Dronningen fra det Kongelige
Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske
Broderskab den 14de August 1823*

og

*Sang til det kongelige kjøbenhavnske
Skydeselskab og danske Broderskab, fra den
fratrædende Fuglekonge, Cancellieraad og
Procurator Wilse, i August 1823*

ved Holger Berg

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Sangen til "Deres Majestæter Kongen og Dronningen" fra skydeselskabet
- 3 Sangen til skydeselskabet "fra den fratrædende Fuglekonge"
- 4 Afsyngningen og modtagelsen
- 5 Anvendt litteratur
 - 5.1 Trykt
 - 5.2 Utrykt

1 Anledning

Den 14. august 1823 afholdt Det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab den største af sine årlige turneringer. Kongefugleskydningen i august var i løbet af det forudgående årti blevet et tilløbsstykke. Skydebanen uden for Vesterport

havde etableret sig som “det eneste Sted, hvor Kongen og Hoffet mødtes i venskabeligt Samvær med det gode Borgerskab, Embedsstanden samt Kunstens og Litteraturens Spidser” (Langeland-Mathiesen 1934, bind 1, s. 314). Mellem skydningerne blev der spist, drukket og sunget i selskabets sal, “hvorved Skaaler under Kanoners Løsning bleve udbragte for Hans Majestæt Kongen, Hendes Majestæt Dronningen og Kongehuset” (*Dagen* 1823, sp. 1). Fællessange var en vigtig del af skydeselskabets relancering i anden halvdel af 1700-tallet. I 1798 udkom dets første sanghæfte, og snart blev det fast kutyme at bede førende digtere skrive skålsange til årets fugleskydning. Skålsangene blev omdelt som særtryk, ofte uden forfatterangivelse, og kaldes skydeviser eller skydebaneviser. I 1823 skrev Grundtvig to skydeviser, der formentlig blev omdelt og afsunget den 14. august.

2 Sangen til “Deres Majestæter Kongen og Dronningen” fra skydeselskabet

Der blev i 1823 udbragt de tre sædvanlige skåler for de kongelige gæster. Selskabets *Sang til Hans Majestæt Kongen* på fem strofer var forfattet af Knud Lyne Rahbek (1823a, 1823b), mens G.H. Olsen underskrev de fire strofer til *Hendes Majestæt Dronningen* (Olsen 1823). Grundtvigs sang til begge ledsagede muligvis den tredje skål til hele kongehuset. Dronningen deltog i 1823 ikke i festlighederne, men som vanligt var kronprinsen tilstede sammen med sin søn samt broren, Ferdinand (*Dagen* 1823, sp. 1). De kongelige grene i strofe 3 knytter an til omtalen af den oldenborgske kongefamilie som en stamme.

Kongefamilien var den 5. august vendt tilbage til København efter et ophold i hertugdømmerne på to måneder. Sommeren igennem lod digterne deres landsdel tale og hylde de kongelige gæster. Skydebrødrenes sang til dronningen nævnte Slesvig og Holsten, “Hvor Eider og Elben Dig kapviis tilbad, / Og Hymner qvad” (Olsen 1823, s. 2). Vesterhavets brusende strand og “Östersöes smilende Kyst,/ Gientog Elvbreddernes venlige Röst”, bemærkede Rahbek, men “din Föde- din Fædrene-Stavn/ Er Kiöbenhavn” (1823a, s. 2).

Digtenes maritime tema skyldes især, at kongefamilien rejste ombord på rigets eneste dampskib, Caledonia. Grundtvigs “Sang til Deres Majestæter Kongen og Dronningen” varierer hyldesten. Grundtvig lovpriser bøgen og afslører først i tredje strofe, at bøgen står for kongehuset. I strofe 4 og 5 hylde kongehuset ikke af landskaber og floder, men af fuglene. I strofe 7 varmer dronning Marie, som stammede fra det midttyske Hessen, sig ved folkets kærlighed, en ild i den “kolde Zone” (vers 4). Skydeviser omtaler hyppigt bragende ekkoer (her “Gienlyd [...] af uskyldig Glæde”, vers 7-8), og dette motiv skyldes måske de mange kanonsalutter, som afsluttede hver skål (*Love* 1822, kap. 9, §1).

Det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab blev stiftet i 1433 og er dermed landets ældste forening. Skydeviserne skulle flette selskabets traditioner ind i kongehyldesten. Dette kriterium opfyldte Grundtvigs anden sang.

3 Sangen til skydeselskabet “fra den fratrædende Fuglekonge”

I fugleskydningen kappedes selskabets medlemmer om at 'skyde papegøjen', en træfigur beklædt med jern, der var hævet højt på en stang. Der blev skudt til måls med meget tunge bøsser (str. 6) og uddelt pokaler for hver legemsdel (*Love* 1822, kap. 5). Den, der skød det sidste stykke af brystpladen, blev årets fuglekonge og bar det rigt udsmykkede brystbånd (str. 2). Selskabets fuglekongeskål eller -bæger (str. 5) blev ligeledes givet videre hvert år. Selskabet udgjorde, med Grundtvigs ord, et helt "Fugle-Kongerige" (str. 4). Der blev især trykt sange for den afgående fuglekonge, hvis navn var kendt på forhånd og derfor var en mere oplagt modtager af et lejlighedsdigt. Grundtvigs sang fra den afgående fuglekonge til skydeselskabet suppleredes af en sang til fuglekonge Wilse fra selskabet af Theodor Schorn (1823).

4 Afsyngningen og modtagelsen

Grundtvigs sang fra fuglekongen følger melodien til drikkevisen "Druen voxer paa vor Klode" fra 1797, som var på selskabets repertoire (Falsen 1821 og *Sange* 1817, s. 57). Ingemanns "Danevang med grønne Bred" var af nyere dato (1816), men slog hurtig an (Kuhn 1990, s. 188-194).

Det var en udfordring at ramme den rigtige tone. Skydeviserne bevægede sig mellem de højtidelige digte ved kongelige fødselsdage og de løsslupne drikke- og klubviser. Grundtvig afskyede den sidstnævnte genre og excellerede i den førnævnte, men han tog ikke opgaven let. Adam Oehlenschlägers skydeviser fra 1816 var blevet gennemhullet af Jens Baggesen. Oehlenschlägers "Skyde-Skjald-Qvad" var ikke sangbart og på mange måder symptomatisk for svaghederne ved den nymodens digtning ([Baggesen] 1816, s. 29; Oehlenschläger 1860). Grundtvig anså Baggesens kritik for "ægte Genialsk" (Grundtvig 1819, s. 213). Grundtvigs afdæmpede hyldest af kongehuset gennem bogens idyl er tidstypisk. Bøgen afløste i 1810'erne egen som det typisk danske træ hos digterne (træer i Grundtvigs digte optælles hos Adriansen 2003, bind 2, s. 386).

Den truede fugl er det gennemgående tema, der både forbinder de to skydeviser med hinanden og med digtet "Nærings-Sorgen", som udkom 2. august samme år. Grundtvigs mæcen var død i juni, en større kongelig bevilling var udløbet, og Grundtvig havde netop luftet planerne for et værk om Nordens historie efter Saxo (Rønning 1911, s. 20 f.). I denne pengenød kan skydeviserne ikke have skadet, for en del skydebrødre var særdeles velhavende, og den afgående fuglekonge, J.F. Wilse, havde sandsynligvis subscriberet på Grundtvigs oversættelse af Saxo og Snorre ([Registranten, fasc. 249.22](#); Jensen 1904, s. 123).

Wilse takkede da også Grundtvig den 11. august for de "skjønne Sange" og indbød ham til kongefugleskydningen (*Copie Bog*, s. 203 f.). Skydebrødrene bestilte endnu én vise af Grundtvig. Den udaterede vise til "Konge-Slægten" kendes kun som udkast, der er udgivet i *Poetiske Skrifter* bind 5 (1883). Skydevisen kan allersenenest være skrevet i 1828 og er nok snarere fra før 1826 ([Registranten, fasc. 388.119-120](#)). Visen kunne ikke lokaliseres trods gennemgang af skydeselskabets arkiv på Sølyst og skydeviserne i Småtrykssamlingen på Det Kongelige Bibliotek.

5 Anvendt litteratur

5.1 Trykt

- Adriansen, Inge (2003) *Nationale symboler i Det Danske Rige 1830-2000*, 1-2. København.
- [Baggesen, Jens] (1816) *Per Vrøvlers Yderst grundige Kommentar over den uhyre Digter A. Oehlenschlägers sidste genialske Sang ved Fugleskydningen den 8 August 1816 [...]*. København.
- *Dagen* (1823), nr. 196, 18. august. København.
- Falsen, Enevold de (1821) "Druen voxer paa vor Klode" i *Skrifter*, 1-2, bind 1, s. 206 f. [1797]. Christiania..
- Grundtvig, N.F.S. (1819) "Om Digterne Baggesen og Oehlenschläger" i *Danne-Virke et Tids-Skrift*, 4, s. 196-233. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1823) "Nærings-Sorgen" i *Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn*, nr. 86, 2. august, s. 974-976. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1883) "Konge-Slægten" [Dejlig er Daners Mark i Norden] i *N.F.S. Grundtvigs Poetiske Skrifter* udg. af Svend Grundtvig, 1-9, bind 5, s. 490 f. København.
- Ingemann, B.S. (1816) *Nationalsang* [Dannevang! med grønne Bred, ved den blanke Vove!]. Ribe..
- Jensen, N.P. (1904) *Medlemmerne i Hellig Trefoldigheds Laug udi det Danske Kompagni eller Det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab 1447-1901*. København..
- Langeland-Mathiesen, Aage (1934) *Det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab, 1334-1934*, 1-2. København.
- Kuhn, Hans (1990) *Defining a nation in song. Danish patriotic songs in songbooks of the period 1832-1870*. København.
- *Love for Det Kongelige Kiøbenhavnske Skyde Selskab og Danske Broderskab [...]*. (1822) København.
- Oehlenschläger, Adam (1860) "Til Kongen ved Fugleskydningen den 8de August 1816. Fra det kongelige kiøbenhavnske Skydeselskab" i *Oehlenschlägers Poetiske Skrifter*, udg. F.L. Liebenberg, 1-32, bind 21: *Digte. Anden Deel*, s. 161 f. [1816]. København. .
- Olsen, G.H. (1823) *Sang til Hendes Majestæt Dronningen fra det Kongelige Kiøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab den 14de August 1823*. København.

- *Registrant over N.F.S. Grundtvigs papirer* (1957-1964) udg. Grundtvig-Selskabet af 8. September 1947 & Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, 1-30. København.
- [Rahbek, Knud Lyne] (1823a) *Sang til Hans Majestæt Kongen i det Kongelige Kiøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab den 14de August 1823*. København.
- Rahbek, Knud Lyne (1823b) "Sang til Hans Majestæt Kongen i det kongelige kiøbenhavnske Skydeselskab den 14de August 1823" i *Aftenblad*, nr. 32, 15. august, s. 229. København.
- Rønning, Frederik (1907-1914) *N.F.S. Grundtvig. Et bidrag til skildring af dansk åndsliv i det 19. århundrede* 1-4, bind 3:1 (1911). København.
- *Sange. Til Brug for det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab* (1817) København.
- Schorn, Theodor (1823) *Sang til den fratrædende Fuglekonge Hr. Cancellieraad Jacob Ferdinand Wilse, Lands-Over- samt Hof- og Stads-Rets Procurator fra det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab, i August 1823*. København.

5.2 Utrykt

- Copie Bog for Det Kongelige Kiøbenhavnske Skydeselskabs og Danske Broderskabs Correspondence A:o 1809. - 12/4 1827, ms. i Biblioteket, nr. 425, Det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab, Sølyst.